

*Бляхарський Ярослав Станіславович,
кандидат юридичних наук, доцент кафедри
трудового, земельного та господарського права
Хмельницького університету управління
та права імені Леоніда Юзькова
ORCID 0000-0003-3348-1683*

*Белінський Дмитро Сергійович,
аспірант Хмельницького університету управління
та права імені Леоніда Юзькова
ORCID 0009-0006-7347-4823*

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ПОСЛУГ У СФЕРІ БУДІВНИЦТВА: ПРАВОВІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ

У статті здійснено комплексний аналіз сучасних підходів до цифровізації адміністративних послуг у сфері будівництва в Україні. Основну увагу зосереджено на функціонуванні Єдиної державної електронної системи у сфері будівництва (ЄДЕССБ), яка відіграє ключову роль у реформуванні галузі та забезпеченні прозорості, ефективності й зменшенні корупційних ризиків. Висвітлено нормативно-правові засади створення та використання ЄДЕССБ, зокрема положення постанови Кабінету Міністрів України № 681, яка встановлює порядок надання адміністративних послуг з використанням електронної системи. Розглянуто принципи автоматичного надання адміністративних послуг – без участі посадових осіб – шляхом реєстрації повідомлень про початок виконання будівельних робіт, декларацій про готовність об'єкта до експлуатації за умови відповідності поданих даних вимогам законодавства. Значну увагу приділено технічному та організаційному забезпеченню функціонування системи, її структурним складникам, серед яких Реєстр будівельної діяльності, електронний кабінет, публічний портал та інші інтегровані ресурси. Автор детально аналізує механізми обробки та перевірки інформації в автоматичному режимі, що ґрунтуються на оцінці ризиків, рівня потенційної загрози та інших критеріїв. Також акцентовано на можливості отримання послуг через портал «Дія» або ЦНАП, що розширює доступ громадян до будівельних сервісів. порушено питання адаптації правового регулювання до потреб цифрового середовища, а також виклики, пов'язані зі впровадженням цифрових технологій, зокрема щодо захисту персональних даних, інтеграції з іншими державними системами, та підвищення рівня цифрової грамотності учасників будівельного процесу. У підсумку наголошується, що впровадження автоматизованих процедур у містобудівній сфері є важливим кроком до формування ефективної моделі публічного управління в умовах післявоєнного відновлення України.

Ключові слова: будівельна галузь, цифровізація, Єдина державна електронна система у сфері будівництва (ЄДЕССБ), автоматична реєстрація документів, автоматизація будівельних послуг, прозорість, цифровізація послуг, правове регулювання.

Постановка проблеми. Цифровізація сьогодні виступає ключовим фактором вдосконалення процедур надання адміністративних послуг – вона підвищує їх якість, пришвидшує отримання результату та робить процес більш прозорим.

Ця світова тенденція цифрової трансформації публічного управління не оминула й будівельну галузь. Україна активно рухається у цьому напрямі, впроваджуючи сучасні електронні системи та сервіси, часто не лише наздоганяючи, а й випереджаючи багато країн у сфері містобудування. Особливо актуальним це стало в умовах післявоєнного відновлення країни, коли ефективність і прозорість процедур у будівництві набувають стратегічного значення для швидкої відбудови зруйнованої інфраструктури.

Водночас цифровізація висуває нові вимоги до правового регулювання та організації діяльності органів влади і суб'єктів господарювання. Постає проблема забезпечення законності електронних процедур, захисту даних, інтеграції різних державних реєстрів і платформ. Дедалі більшого значення набувають принципи, як-от «digital by default» (цифрові послуги за замовчуванням) та орієнтація на потреби громадян та бізнесу у зручних електронних сервісах. У сфері будівництва це означає перехід від паперових дозвільних процедур до електронного урядування, що мінімізує людський фактор і корупційні ризики.

Містобудівна діяльність традиційно характеризувалася складністю бюрократичних процедур та високими корупційними ризиками. Ще у 2014 р. О. Б. Ляшко зазначав, що нормативне регулювання у сфері містобудування є «сприятливим» для корупції, а надання адміністративних послуг у цій галузі здійснюється за нечіткими регламентами [1]. На щастя, за останнє десятиліття відбувся суттєвий прогрес: сфера містобудування пережила цифрову трансформацію і рухається шляхом інновацій як в Україні, так і у світі. Так, М. Р. Гарат підкреслює, що від успішності публічного управління будівельною сферою залежить стан національної та регіональної економіки і навіть авторитет влади в очах громадян [2]. Усвідомлення цієї важливості стимулювало державу до системних реформ. Фактично можна виділити два ключові етапи таких реформ: по-перше, впровадження Єдиної державної електронної системи у сфері будівництва (ЄДЕССБ), а по-друге, ліквідація неефективного органу державного архітектурно-будівельного контролю (ДАБІ) з утворенням натомість нової структури – Державної інспекції архітектури та містобудування (ДІАМ) [3].

Ці кроки заклали основу для переходу від ручного контролю до електронних процедур і ризик-орієнтованого нагляду.

Метою статті є аналіз особливостей правового регулювання автоматизації процесів і послуг у сфері будівництва, зокрема автоматичної реєстрації документів, що надають право на виконання будівельних робіт та введення об'єктів в експлуатацію.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання дозвільних правовідносин у сфері будівництва вже неодноразово були в полі зору науковців-юристів. Серед дослідників, які вивчали різні аспекти містобудівної діяльності та адміні-

стративних послуг у ній, можна зазначити О. Джафарову, О. Віхрова, П. Кривошеїна, В. Щербину, О. Стукаленко, К. Апанасенко. У їхніх працях аналізовано правовий характер дозвільних процедур, проблеми контролю у будівництві, історичні аспекти регулювання тощо. Водночас безпосередньо цифровізація будівельної галузі стала предметом детальнішого аналізу відносно недавно. Значний внесок у дослідження реформ та цифрових перетворень у містобудуванні зробили О. Квасніцька, О. Сенькін, А. Клименко. Вони, зокрема, розглядали законодавчі зміни та інновації у цій сфері, пов'язані з діджиталізацією. Проте, як слушно зауважує сама К. Апанасенко, досі в наукових напрацюваннях недостатньо враховано всі наслідки цифровізації для структури та змісту правовідносин у будівництві. Рівень впровадження цифрових рішень і їх вплив на учасників містобудівного процесу потребують глибшого аналізу.

Останні роки ознаменувалися появою праць, що фокусуються саме на цифровій трансформації адміністративних послуг у будівельній сфері. Так, Ю. Туровець зазначає, що адміністративні послуги в будівництві традиційно супроводжувалися значною часткою корупційних ризиків. Він наголошує, що діджиталізація таких послуг – це «триваючий процес, що зазнає значних змін», адже потребує постійного вдосконалення нормативної бази та технічних рішень [4]. Дійсно, у 2020–2021 рр. законодавство України зазнало значних змін у цій сфері, проте, як зазначає Ю. Туровець, вони не одразу принесли очікуваний результат через низку факторів (у тому числі політичних) [4]. Водночас закладено підґрунтя для позитивних зрушень: впровадження електронної системи у будівництві має забезпечити доступність, зручність та прозорість послуг, а також актуальність і достовірність даних, що обробляються [4].

Інша українська дослідниця, К. Апанасенко, аналізуючи реформу містобудівного законодавства, висловлює важливу засторогу щодо цифровізації. З одного боку, цифровізація дозвільних відносин може мати позитивний ефект – зокрема, автоматична видача документів суттєво знижує роль людського фактора і може мінімізувати зловживання. Проте це справедливо лише за умови, що алгоритми автоматичного опрацювання належно налаштовані, а підстави для відмови або блокування у видачі дозвільних документів чітко визначені у законодавстві [5]. З іншого боку, К. Апанасенко підкреслює, що «прозорість і цифровізація управлінських процесів не є і не можуть бути самоціллю... а лише інструментом у досягненні суспільно важливих завдань» [5]. Цей акцент на інструментальній ролі цифрових технологій нагадує, що головною метою реформ залишається забезпечення прав громадян, безпеки та розвитку суспільства, а не впровадження технологій заради технологій.

Незважаючи на значний масив публікацій, у наявних наукових напрацюваннях недостатньо враховано результати і тенденції цифровізації на структуру

та зміст дозвільних правовідносин, зокрема рівень її впровадження у сфері містобудування та наслідки її для суб'єктів містобудування. Попри значний масив публікацій, у наукових напрацюваннях недостатньо враховано міждисциплінарний аспект цифрової трансформації адміністративних послуг, її вплив на правовий статус заявників, питання юридичної відповідальності за автоматизовані рішення, а також рівень готовності місцевих громад до реалізації таких інструментів.

Виклад основного матеріалу. Будівельна галузь займає важливе місце в економіці і соціальному розвитку. У багатьох країнах саме будівництво є одним із локомотивів зростання, тому держави прагнуть спростити регуляторні процедури в цій сфері. В Україні правові основи регулювання містобудівної діяльності закладені у цілій низці нормативних актів. Відповідно до ст. 3 Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності» (2011), відносини у сфері будівництва регулюються Конституцією України, низкою кодексів (Цивільним, Господарським, Земельним), спеціальними законами («Про Генеральну схему планування території України», «Про основи містобудування», «Про архітектурну діяльність», «Про комплексну реконструкцію кварталів застарілого житлового фонду», «Про землеустрій» тощо) та іншими актами [6]. Цей традиційний правовий фундамент у 2020–2021 рр. був доповнений новими положеннями, спрямованими саме на цифрову трансформацію галузі.

Ключовим кроком стало запровадження Єдиної державної електронної системи у сфері будівництва (ЄДЕССБ). Кабінет Міністрів України ухвалив постанову від 23 червня 2021 р. № 681 «Деякі питання забезпечення функціонування Єдиної державної електронної системи у сфері будівництва» [7]. Цією постановою було офіційно введено в дію ЄДЕССБ та визначено порядок надання адміністративних послуг з використанням цієї електронної системи. Фактично ЄДЕССБ стала інструментом оптимізації процесів у будівництві і, що надзвичайно важливо, зробила їх прозорішими. Відтоді сфера містобудування зазнала істотних позитивних змін у контексті цифрової трансформації публічного управління.

Згідно з Постановою № 681, електронна система складається з кількох головних компонентів:

- Реєстр будівельної діяльності – єдина база даних, де створюються, зберігаються і обробляються практично всі документи у сфері будівництва (містобудівні умови та обмеження, будівельні паспорти, повідомлення про початок будівельних робіт, декларації про готовність об'єкта до експлуатації, дозволи, проектна документація, результати експертиз, дані технічної інвентаризації тощо). Це ядро системи, що забезпечує акумуляцію всієї інформації про об'єкти будівництва та учасників процесу.

- Електронний кабінет користувача – онлайн-сервіс, через який замовники будівництва, проєктанти, експерти та інші суб'єкти можуть подавати докумен-

ти, відстежувати їх розгляд, отримувати результати. Кабінет інтегрований із системою і дає змогу взаємодіяти з реєстром віддалено.

– Публічний портал – відкритий вебпортал, що забезпечує публічний доступ до відомостей Реєстру будівельної діяльності (з урахуванням вимог щодо захисту персональних даних та інформації з обмеженим доступом). Через портал громадськість може отримувати інформацію про видані дозволи, декларації, перевіряти статус того чи іншого будівельного проєкту тощо.

Функціонування ЄДЕССБ дало змогу фізичним та юридичним особам отримувати більшість адміністративних послуг у сфері будівництва в електронному форматі. Заявники можуть подавати документи онлайн через згаданий електронний кабінет або через інтегровані інформаційні системи – зокрема, портал «Дія», який став універсальним вікном доступу до державних е-сервісів. За бажанням, як і раніше, громадяни чи представники бізнесу можуть звернутися для отримання послуги до Центру надання адміністративних послуг (ЦНАП) – у такому разі адміністратор ЦНАП самостійно вносить дані в електронну систему. Важливо, що після впровадження ЄДЕССБ заявники здебільшого можуть обирати спосіб подання документів – через ЦНАП або онлайн-портал, – і обидва способи є рівноправними з погляду законності результату. Така гнучкість підвищує зручність сервісу для різних категорій населення, водночас усуваючи зайві прямі контакти між заявниками та посадовими особами органів архітектурно-будівельного контролю. Зниження рівня особистого спілкування «клієнта» з чиновником мінімізує можливості для корупції та зловживань.

Запровадження ЄДЕССБ вже в перші роки продемонструвало низку позитивних ефектів: спростилися процедури взаємодії громадян, бізнесу і держави у будівельній сфері; зменшилася бюрократична тяганина; підвищилися прозорість та підзвітність рішень. До того ж електронна система створила умови для більш ефективного наглядового контролю з боку держави. Уповноважені органи (наприклад, ДІАМ) тепер мають доступ до централізованих даних і можуть здійснювати аналітичний моніторинг будівельних процесів, виявляючи проблемні тенденції або порушення у режимі реального часу.

Варто також зауважити, що цифровізація будівельних послуг не зупинилася на досягнутому рівні. Нормативна база продовжує оновлюватися відповідно до потреб практики. Так, у 2022 р. в умовах воєнного стану урядом було прийнято постанову № 722, якою тимчасово спрощено окремі дозвольні та реєстраційні процедури у будівництві [8]. А на початку 2025 р. набрала чинності постанова КМУ № 117 про внесення змін до низки актів щодо спрощення здійснення процедур у сфері будівництва [9]. Ці зміни, зокрема, передбачили подальшу автоматизацію подання та розгляду документів: інформація про прийняття в експлуатацію завершених об'єктів тепер вноситься до реєстру автоматично в режимі

реального часу програмними засобами електронної системи, а не вручну посадовцями. Отже, законодавець поступово розширює перелік процесів, які переходять на автоматизований режим, закріплюючи на рівні нормативних актів повноцінну юридичну силу електронних документів і рішень, прийнятих інформаційною системою.

Найбільш революційним нововведенням у сфері адміністративних послуг будівельної галузі стало впровадження механізму автоматичної реєстрації документів. Йдеться про надання деяких послуг без участі посадової особи – за умови, що подані через систему документи відповідають встановленим вимогам. Такий підхід став можливим завдяки ризик-орієнтованому алгоритму, реалізованому у ЄДЕССБ. Відповідно до Постанови № 681, електронна система аналізує кожну подану заяву чи повідомлення і визначає рівень ризику можливих порушень. Встановлено чотири рівні ризику: низький, середній, високий та критичний. Залежно від присвоєного рівня ризику система автоматично обирає тип процедури розгляду та реєстрації відповідного електронного документа:

- якщо рівень ризику низький – відбувається автоматична реєстрація документа та внесення відомостей до Реєстру будівельної діяльності без участі посадових осіб органу держархбудконтролю;
- якщо ризик середній – документи розглядаються у звичайному порядку з участю посадових осіб ДАБК, і вже вони приймають рішення про реєстрацію;
- для високого рівня ризику – документи також розглядаються посадовцями, але додатково система автоматично надсилає до відповідного органу ДАБК повідомлення про необхідність проведення позапланової перевірки достовірності даних на місці (інспекційний огляд об'єкта будівництва);
- якщо визначено критичний рівень ризику – електронна система блокує можливість подання / реєстрації документа. Програмні засоби припиняють заповнення заявки, надсилають замовнику попередження про блокування і не дають внести відомості до реєстру.

Отже, за низького ризику система сама надає послугу – реєструє, скажімо, повідомлення про початок виконання будівельних робіт або декларацію про готовність об'єкта до експлуатації, одразу включаючи ці дані до реєстру без жодної чиновницької дії. Це і є сутність автоматичної реєстрації документів. Фактично алгоритми беруть на себе рутинну функцію перевірки повноти та правильності поданих відомостей. Відповідно до пункту 30 Постанови № 681, до низького рівня ризику належать ті документи, щодо яких система встановила: 1) у наявних електронних ресурсах є всі необхідні відомості, і вони пройшли контроль повноти, логічної несуперечності та достовірності; 2) усі суб'єкти містобудування, задіяні на дату створення електронного документа, внесли до системи необхідні відомості про об'єкт; 3) відсутні будь-які спеціальні критерії ризику, визна-

чені у пунктах 31–34 Постанови № 681. Процес аналізу здійснюється комплексно: система звіряє дані заяви з інформацією у своїх довідниках та інших державних базах, перевіряє чинність прикладених документів, відповідність проєктних рішень встановленим умовам тощо.

Перевірки, що здійснюються автоматично, запрограмовані відповідно до діючих нормативних вимог. Приміром, система перевіряє, чи відповідає заявлене функціональне призначення об'єкта будівництва цільовому призначенню земельної ділянки – це впливає зі ст. 24 Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності», яка вимагає будувати лише у межах встановленого цільового призначення землі. Для цього ЄДЕССБ синхронізується з Державним земельним кадастром і автоматично звіряє код об'єкта будівництва за класифікатором ДКБС з цільовим призначенням ділянки. Приміром, об'єкт будівництва «Будинок садибного типу з господарськими будівлями та спорудами» відповідає коду ДКБС 1110.3 «Будинки садибного типу», який можна будувати на земельній ділянці з цільовим призначенням 02.01 «для будівництва і обслуговування житлового будинку, господарських будівель і споруд (присадибна ділянка)». У випадку такої відповідності зазначену перевірку буде пройдено успішно. У разі невідповідності система зафіксує ризик.

Перевіряється також поверховість (висотність) запроєктованого будинку і його відповідність параметрам, визначеним у містобудівних умовах та обмеженнях (МУО) тощо. Загалом Додаток 2 до Постанови № 681 містить 26 критеріїв перевірки різних аспектів поданого документа, кожен з яких має свої особливості відповідно до обраного типу послуги. Усі ці критерії «зашиті» в алгоритми системи. Якщо жоден із критеріїв ризику не спрацьовує – документ отримує зелене світло для автоматичної реєстрації.

Перевірка відповідності відбувається завдяки синхронізації відомостей з Державного земельного кадастру та їх зіставлення з кодом Державного класифікатора будівель і споруд (ДКБС), що зазначається у документах, поданих замовником будівництва. Співвідношення кодів ДКБС та цільового призначення земельної ділянки визначено у додатку 3 до Постанови № 681.

Отже, автоматична реєстрація документів можлива лише за виконання встановлених умов, що гарантують законність ухвалення рішення без участі людини. Якщо ж система виявить невідповідності або потенційні порушення – вона переводить розгляд у ручний режим або навіть блокує операцію. Це своєрідний електронний фільтр, який забезпечує базовий контроль дотримання будівельних норм та правил.

Перші результати впровадження ризик-орієнтованого підходу є обнадійливими. Виключення людського фактора за низького рівня ризику не лише прискорює надання послуги, а й мінімізує можливості для зловживань з боку служ-

бовців. Як свідчить міжнародний досвід, цифровізація дає змогу значно звузити поле для корупції. За даними Світового банку, перехід на електронні дозволи в середньому скорочує кількість процедурних кроків та взаємодій на 30 %, що зменшує «точки дотику» між заявником і чиновником [10]. В онлайн-режимі також суттєво скорочуються строки: якщо глобально середній час на отримання будівельного дозволу становив ~168 днів, то за умови прозорої електронної процедури його можна знизити до ~114 днів, а окремі лідери (наприклад, Республіка Корея) досягли показника менш ніж 86 днів [10]. Організація економічного співробітництва та розвитку (OECD) оцінює, що з впровадженням централізованих і відстежуваних електронних процедур надходження від зборів за дозвільні документи можуть зрости на 25–30 % (за рахунок кращого обліку та зменшення тіньових платежів) [10]. Найголовніше – зникає ґрунт для хабарів: в одній із громад Латинської Америки після запровадження електронної системи ліцензування випадки вимагання неправомірної вигоди з боку посадовців знизилися на 74 %, а з боку посередників – на 85 % [10].

Україна в цьому контексті робить лише перші кроки, проте теж демонструє позитивний ефект. Автоматична реєстрація дозвільних документів для об'єктів з низьким рівнем ризику вже усуває суб'єктивний фактор під час ухвалення рішення. Це підвищує довіру забудовників та громадян до системи, адже рішення (наприклад, про реєстрацію повідомлення) приймається не в кабінеті чиновника, а об'єктивно – згідно з алгоритмом, що діє однаково для всіх. Зрозуміло, що для подальшого розширення практики автоматичного надання послуг потрібно постійно вдосконалювати алгоритми та розширювати обсяг даних, доступних системі. Чим більше перевірок система зможе робити автоматично і чим повніші масиви інформації вона матиме (про проєктну документацію, кваліфікацію виконавців, результати інспекцій тощо), тим більшу частку послуг можна буде надавати без участі посадовців. Наразі автоматично реєструються найбільш стандартизовані документи (типові повідомлення, декларації для об'єктів незначного класу наслідків тощо). У майбутньому коло таких документів розширюватиметься паралельно з підвищенням «інтелекту» системи.

Водночас важливо врахувати застереження фахівців: алгоритми електронної системи мають підкріплюватися чіткими нормами права. Якщо закон чи постанова недостатньо детально регулює підстави відмови або параметри перевірки, це може створити прогалини, якими скористаються недобросовісні учасники. Отже, цифровізація вимагає постійного коригування нормативної бази. Законодавець вже зробив кроки у цьому напрямі, прирівнявши електронні дані до паперових (наприклад, у законі впроваджено саме поняття Єдиної державної електронної системи у сфері будівництва, визначено її статус і основні принципи функціонування). Однак потрібен і детальніший підзаконний регламент роботи алгоритмів – щоб усі рішення системи мали однозначне правове обґрунтування.

Хоча наша країна є однією з перших у впровадженні автоматизованих будівельних послуг, корисно розглянути досвід інших держав. Як показують порівняльні дослідження, ключовими факторами успіху цифровізації є політична воля, централізація рішень та врахування масштабів країни. Північна Македонія, наприклад, ще у 2013 р. повністю перевела процес отримання будівельних дозволів в електронну форму. Подача заяв там обов'язково здійснюється онлайн через єдиний національний портал, і паперова альтернатива відсутня. Натомість у Німеччині станом на 2024 р. цифровий формат подання документів хоча і запроваджується, але залишається лише опцією – паралельно продовжують діяти традиційні паперові процедури [11]. Як зауважує дослідниця С. Гайцер (S. Heitzer), Німеччині складніше досягти швидких результатів через федеральний устрій та велику кількість учасників процесу. 16 федеральних земель країни фактично розробляють власні електронні рішення, що уповільнює загальний прогрес. Для порівняння, у невеликій централізованій Македонії будівельний дозвіл було цифровізовано «єдиним вікном» для всієї держави, що виявилось ефективнішим [11]. Цей приклад демонструє, що інституційні фактори (централізація vs. децентралізація, масштаб системи) впливають на темпи цифровізації.

Водночас, незалежно від моделі державного устрою, успіх діджиталізації визначається і вибором правильної стратегії. Німеччина намагалася одразу оцифрувати сотні адміністративних послуг (згідно із Законом про онлайн-доступ 2017 р., планувалося до кінця 2022 р. перевести в цифру 575 послуг, включно з будівельними дозволами). Ця «велика» стратегія виявилася надто амбітною і не була виконана у строк [11]. Натомість досвід Македонії та інших країн підказує доцільність поетапного підходу: спочатку цифровізувати одну дуже важливу послугу (дозвіл на будівництво), відпрацювати механізми, а тоді поширювати успіх на інші сфери. Україна фактично пішла саме таким шляхом, зосередившись спершу на реформуванні містобудівних процедур – і сьогодні цей напрям є флагманом цифровізації у публічних послугах.

Згідно зі звітом Світового банку Doing Business 2020, одним із найефективніших підходів до надання дозволів на будівництво визнано електронну систему Естонії та Сінгапуру, які забезпечують подання документів і моніторинг статусу онлайн, скорочуючи терміни надання послуг до кількох днів [12].

Ще один урок іноземного досвіду – не тримати «паперову» дублюючу систему довше, ніж це об'єктивно потрібно. Звичайно, на перехідний період паралельне існування паперового і електронного каналів надання послуг неминуче, адже не всі громадяни одразу пристосовуються до онлайн-формату. Проте, як слушно зазначають експерти, подвійні структури вимагають подвоєних ресурсів [11]. Якщо країна визначила цифровий курс, то після певного часу треба повністю переводити ті чи інші адмінпослуги у цифру, залишаючи для людей без

навичок користування комп'ютером можливість отримати допомогу, але не зберігаючи повноцінно стару систему. Український портал «Дія» вже демонструє успіхи у напрямі «digital only» для багатьох послуг, і в будівельній сфері, ймовірно, також буде поступово зроблено вибір на користь виключно електронної взаємодії.

Висновки. Впровадження Єдиної державної електронної системи у сфері будівництва стало одним із ключових факторів цифрової трансформації будівельної галузі України. Ця система дала змогу значно підвищити ефективність, прозорість і доступність адміністративних послуг у сфері будівництва. Заявники тепер мають гнучкість у виборі способу отримання послуг (через портал або ЦНАП), що робить сервіси зручнішими та більш адаптивними до потреб різних користувачів.

Запровадження ризик-орієнтованого підходу до розгляду документів і поява автоматичної реєстрації заяв з низьким рівнем ризику дали змогу усунути людський фактор у частині процедур. Це мінімізує можливості для зловживань і суттєво знижує корупційні ризики. Перший досвід автоматичного надання послуг підтверджує, що за дотримання встановлених критеріїв система працює надійно, надаючи дозволи оперативно та об'єктивно.

Попри вже досягнуті результати, цифровізація в будівельній сфері залишається динамічним процесом, що відкриває нові можливості для вдосконалення адміністративних послуг, особливо в умовах масштабного відновлення країни після війни. Подальше впровадження цифрових рішень має супроводжуватися оновленням нормативно-правової бази, аби забезпечити легітимність електронних процедур і врахувати всі потенційні виклики (захист даних, кібербезпека, технічні збої тощо). Важливо також інвестувати в технологічну підтримку системи і підвищення цифрової грамотності учасників будівельного процесу – від чиновників до працівників забудовників та інших учасників містобудівельної діяльності.

Міжнародний досвід підтверджує: цифрова трансформація здатна оживити галузь, зробити її прозорою, швидкою і підзвітною. Україна вже демонструє ефективність такого підходу, інтегруючи найкращі практики електронного урядування у будівництві. У перспективі це сприятиме не лише покращенню якості послуг і довіри громадян до інституцій, але й формуванню нової моделі публічного управління – більш відкритої, інноваційної та стійкої до корупційних ризиків. Цифровізація містобудування – це не разова акція, а постійне завдання, яке відтепер супроводжуватиме розвиток галузі. В умовах невідомого прогресу технологій держава має продовжувати поступ у напрямі «цифрового будівництва», щоб забезпечити сталий розвиток і безпечне середовище для життя громадян.

Динамічний розвиток ЄДЕССБ привів до покращення ризик-орієнтованого підходу, завдяки якому система класифікує документи за рівнями ризику (низький, середній, високий, критичний), що дає змогу застосовувати відповідні типи процедур реєстрації та контролю, включно з автоматичним блокуванням сумнівних випадків.

Завдяки алгоритмам автоматичної реєстрації документів для об'єктів з низьким рівнем ризику виключається людський фактор, що мінімізує можливості для зловживань і сприяє зниженню рівня корупції. Попри вже досягнуті результати, цифровізація в будівельній сфері залишається динамічною та відкриває нові можливості для вдосконалення адміністративних послуг, зокрема в умовах повоєнного відновлення, а подальше впровадження цифрових рішень супроводжується оновленням нормативно-правової бази, що забезпечує легітимність і стабільний розвиток цифрових сервісів у будівництві.

Цифровізація сфери містобудування в Україні демонструє ефективність як інструмент модернізації публічного управління. Вона сприяє прозорості, скороченню термінів надання послуг і підвищенню довіри громадян до державних інституцій. Водночас для забезпечення подальшого успішного функціонування електронної системи необхідне постійне оновлення нормативної бази, технологічна підтримка та адаптація до нових викликів.

Список використаних джерел

1. Ляшко О. Б. Надання адміністративних послуг у сфері містобудування: результати соціологічного дослідження. *Часопис Київського університету права*. 2014. № 4. С. 117–121. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chkup_2014_4_28
2. Гарат М. Р. Відповідальність за адміністративні правопорушення у сфері містобудівної діяльності: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2023. 265 с.
3. Сенькін О. О., Клименко А. С. Реформування містобудівної діяльності як складової захисту національних інтересів України. *Наукові перспективи*. 2023. № 4. С. 152–161.
4. Туровець Ю. М. Цифровізація надання адміністративних послуг у сфері будівництва *Університетські наукові записки*. 2021. № 1(79). С. 91–99.
5. Апанасенко К. І. Щодо забезпечення реалізації цінностей безпеки і збереження культурної спадщини через призму чинних і законопроектних норм містобудівного законодавства. *Економіка та право*. 2024. № 2. С. 27–41.
6. Про регулювання містобудівної діяльності: Закон України від 17.02.2011 р. №3038-VI. *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3038-17#Text>
7. Деякі питання забезпечення функціонування Єдиної державної електронної системи у сфері будівництва: Постанова Кабінету Міністрів України від 23 червня 2021 р. № 681. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/681-2021-%D0%BF#Text>
8. Деякі питання здійснення дозвільних та реєстраційних процедур у будівництві в умовах воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України від 24 червня 2022 р. № 722. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722-2022-%D0%BF#Text>

9. Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо спрощення здійснення деяких процедур у сфері будівництва: Постанова Кабінету Міністрів України від 4 лютого 2025 р. № 117. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/117-2025-%D0%BF#Text>
10. Policy Recommendations: Digital Permitting and E-Government Measures to Advance the Post-COVID-19 Economic Recovery. *APEC Secretariat*. April 2022. URL: <https://www.apec.org/docs/default-source/publications/2022/4/policy-recommendations-digital-permitting-and-e-government-measures.pdf>
11. Heitzer S. One way or another: How local governments go digital (digitalization of the building permit process as an example). Eureka by Eurac Research (Blog). 06.06.2024. URL: <https://www.eurac.edu/en/blogs/eureka/one-way-or-another-how-local-governments-go-digital>
12. Doing Business 2020: Comparing Business Regulation in 190 Economies. *World Bank*. Washington, DC. 2020. URL: <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/32436>

Yaroslav Bliakharskyi, Dmytro Belinskyi. Digitalization of Services in the Construction Sector: Legal and Organizational Aspects

The article presents a comprehensive analysis of modern approaches to the digitalization of administrative services in the construction sector in Ukraine. The main focus is placed on the operation of the Unified State Electronic System in the Construction Sector (USESCS), which plays a key role in reforming the industry and ensuring transparency, efficiency, and the reduction of corruption risks. The article highlights the legal and regulatory foundations for the creation and use of the USESCS, particularly the provisions of the Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 681, which establishes the procedure for providing administrative services through the electronic system.

The principles of automatic provision of administrative services – without the involvement of officials – are examined, specifically in the context of registering notifications on the commencement of construction works and declarations of readiness of construction objects for operation, provided that the submitted data comply with legal requirements. Significant attention is given to the technical and organizational support of the system's operation, including its structural components such as the Construction Activity Register, the electronic user account, the public portal, and other integrated resources.

The author provides a detailed analysis of the mechanisms for automatic information processing and verification based on risk assessment, the level of potential threat, and other criteria. The article also emphasizes the possibility of receiving services through the «Diia» portal or Administrative Service Centers (CNAPs), which expands citizens' access to construction-related services.

Legal regulation adaptation to the needs of the digital environment is addressed, as well as the challenges associated with the implementation of digital technologies, particularly in terms of personal data protection, integration with other state systems, and improving digital literacy among participants in the construction process.

In conclusion, the article underscores that the implementation of automated procedures in urban planning is an essential step toward building an effective public governance model in the context of Ukraine's post-war recovery.

Keywords: administrative services, digitalization, construction, public governance, USESCS, automatic registration, e-government.